

УДК 336.71

А.О.ЮЩЕНКО, І.І. РЕКУНЕНКО

ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ ВАРТОСТІ БАНКУ ЗА МЕТОДОМ КОМПАНІЇ-АНАЛОГА В МЕЖАХ ПОРІВНЯЛЬНОГО ПІДХОДУ

Робота присвячується аналізу інформаційного забезпечення у межах порівняльного підходу до оцінки вартості банку за методом компанії-аналога. Інформаційне забезпечення за методом компанії-аналога ґрунтується на таких аспектах, як: джерела інформації; достовірність джерел інформації і репрезентативність інформації, що використовується; наявність необхідної для оцінки інформації. Даний підхід передбачає наявність інформації двох типів: ринкової та фінансової. Інформаційне забезпечення підходу, проаналізованому у статті суттєво відрізняється від інших підходів такою специфікою, як суб'єктивний підхід оцінювача. Це насамперед, спричинено тим, що лише оцінювач приймає рішення якими мультиплікаторами від буде співставляти вартість об'єкти оцінки. Дуже часто саме обрані мультиплікатори і визначають результат оцінки.

Ключові слова: інформаційне забезпечення, вартість банку, компанія-аналог, ринкова інформація, фінансова інформація, мультиплікатор, адаптація інформації.

Останні тенденції розвитку банківської системи, особливо в умовах кризи, вимагають ефективного управління в межах даної сфери фінансової системи. Визначення вартості банку є важливим елементом сучасного управління. Від того наскільки точно і вчасно буде встановлена вартість банку, залежить весь результат менеджменту його бізнесом. Існує три основні підходи до оцінки вартості бізнесу: доходний, порівняльний та витратний. В даному дослідженні зосередимо нашу увагу на порівняльному підході, який поряд із доходним є основним при оцінці вартості банку в сучасних умовах.

Постановка проблеми

Інформаційне забезпечення оцінки вартості банку майже не вивчалось у попередніх дослідженнях вітчизняної науки. Кожному підходу та методу до оцінки вартості банку властивий власний інструментарій, а відповідно й інформаційне забезпечення. В даній статті проаналізуємо особливості та елементи інформаційного забезпечення методу компанії-аналога для оцінки вартості банку, так як даний метод є одним із основних, що використовують з метою визначення ціни банківського бізнесу.

Актуальність дослідження

В Україні недостатній рівень наукових досліджень з досліджуваної теми, відсутня достатня практика застосування оцінки вартості банку в управлінні ним. Дослідженням питань оцінки вартості банку з використанням різноманітних методів та підходів, у світовій практиці займалися ряд економістів і фахівців фінансового та інвестиційного менеджменту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед вчених та науковців, які підвищують ступінь вивчення даного питання банківської діяльності можна назвати наступних: Дамодоран А., Коупленд Т., Мерцер С., Царев В.В., Рутгайзер В.М., Будицкий А.Е., Ніконова І.А., Шамгунов Р.Н., Решоткин К.А., Федотова М. А., Грязнова А. Г., Івашковська І., Мікерін Г. І., Галасюк В.В., Єсіпов В., Маховікова Г., Терехова В., Карев В.П. та інші. Проте проблема використання того чи іншого метода для оцінки вартості банку в умовах сучасного вітчизняного фінансового ринку залишається малодослідженою через відсутність визначеного інформаційного забезпечення оцінки вартості бізнесу в Україні.

Основні результати дослідження

Інформаційне забезпечення оцінки вартості банку – це масив даних, аналізуючи які оцінювач робить висновок щодо певного виду вартості банку.

Кожен підхід та метод до оцінки вартості банку має своє інформаційне забезпечення, яке визначається їх методологією та інструментарієм.

Інформаційне забезпечення оцінки вартості банку в межах порівняльного підходу вимагає визначення наступних аспектів:

- джерела інформації;
- достовірність джерел інформації і репрезентативність інформації, що використовується;
- наявність необхідної для оцінки інформації (рис.)

Інформаційне забезпечення оцінки вартості банку в межах порівняльного підходу*

**Розроблено автором*

Вважається, що *джерелами інформації* для оцінки вартості банків виступають дані фондових майданчиків (Наприклад, в Росії - РТС, ММВБ, західні біржі, українські фондові біржі - Фондова Біржа ПФТС, Фондова Біржа Перспектива, Українська Біржа).

До них також відносяться ділові ЗМІ (в Росії – «Експерт», «Ведомости», «Коммерсант», «Бизнес и банки», «Финансы», ежемесячный журнал «РБК», «RBC daily») і спеціалізовані сайти Інтернет.

Адекватність отриманої інформації майже не залежить від самого джерела, тут важливо, наскільки вона може бути підтверджена альтернативними інформаційними каналами. Наприклад, в ЗМІ появилися дані, що банк А збирається придбати банк Б. Як результат, котирування акцій (якщо вони котируються) починає відхилятися від початкових значень. Однак через деякий час виявляється, що

угода так і не відбулася. В даному випадку вартісні характеристики аналога у вигляді банку Б неможна використовувати для оцінки вартості банку, так як зареєстровані на біржових майданчиках котирування акцій банку Б не відображають ринкову вартість його бізнесу.

Все це означає, що слід опиратися на факти, які відбулися або події, ймовірність яких дуже висока.

Що стосується *репрезентативності інформації*, то в цьому випадку слід враховувати два моменти:

- дані фондових майданчиків можна використовувати, але у відношенні банків аналогічних розмірів і приблизно такого ж рівня надійності;
- треба обов'язково аналізувати умови зміни інформаційних даних, що використовуються, в часі. При цьому необхідним є зіставлення даних по аналогам з відповідними за часовим горизонтом показниками доходів і фінансовими вимірювачами.

Перелік необхідної інформації для розрахунку методами порівняльного підходу, як правило, включає:

- ціну і дату угоди;
- сторони угоди;
- знаменник мультиплікатора на відповідний період.

Одночасно слід орієнтуватися на зацікавленість третіх осіб в угоді, а також враховувати інші суттєві фактори (масштаб угоди, можливість премії, врахування знижки за неконтрольний пакет). Важливою є також інформація щодо того, як Центральний банк ставиться до угоди.

Для оцінки вартості банку за даними методами необхідною є інформація двох типів:

- Ринкова (цінова) інформація;
- Фінансова інформація.

Ринкова інформація – це спектр даних щодо фактичних угод з купівлі-продажу акцій банку, схожою з об'єктом дослідження, а також інформацію щодо кількості акцій в обігу. Число акцій, на яке поділений власний капітал банку, має прямий вплив на вартість однієї акції. Два банки, що мають однакову цінність власного капіталу, можуть мати різноманітну вартість однієї акції, якщо їх число в порівнюваних компаніях різняться.

Якість і доступність цінової інформації залежить від рівня розвитку фондового ринку. Якщо в країні існує розвинутий фондовий ринок, то, як правило, із одержанням ринкової інформації не виникає ніяких проблем. Інформаційними джерелами можуть бути бюлетені ряду агентств, що містять дані про стан фінансових ринків, дослідження активності ринків акцій найбільших компаній по окремим галузям. Окрім того, в цих країнах відповідну інформацію можна знайти на відповідних сайтах Інтернет, що ми дослідимо у наступному розділі роботи. Що ж стосується країн із слабо розвинутим фондовим ринком та його інформаційною закритістю, із відсутністю достовірних даних щодо фактичних цін угод купівлі-продажу бізнесу, то оцінювачі використовують, як альтернативне джерело інформаційного забезпечення, інформацію про ціни попиту і пропозиції на акції аналогічних банків.

Фінансова інформація – це сукупність офіційної бухгалтерської та фінансової звітності, а також додаткові системами даних, перелік яких визначається безпосередньо оцінювачем залежно від конкретних умов оцінки. Додаткова система даних дозволяє знайти та ідентифікувати ступінь подібності

аналогів із об'єктом оцінки. На її основі оцінювач може провести необхідні коригування, які усувають розбіжності у статистичних і фінансових параметрах, методах ведення обліку і складання звітності, виявити надлишок і недостатність власних оборотних коштів, наявність непрацюючих активів; ввести коригування на екстраординарні події і т.д.

Фінансова інформація має бути представлена звітністю за поточний рік і за попередній період. Ретроінформація збирається зазвичай за 5 років. Однак цей період може бути іншим, якщо умови дії діяльності банку будуть суттєво відрізнятися від тих, в яких функціонує на момент оцінки. Фінансова інформація має бути зібрана не тільки по оцінюваному банку, але і по аналогах. Коригуванню підлягає уся звітність по всьому списку аналогів, відібраних оцінювачем, тому порівняльний підхід є трудомістким і, відповідно, дорогим. Окрім того, як показує практика, ретельний аналіз може надати від'ємний результат. Оцінювач приходять до висновку про відсутність схожості і неможливість застосування даного підходу оцінки вартості, хоча час і гроші витрачено.

Фінансова інформація, що публікується одночасно із ціною, зазвичай містить мінімальні відомості про компанію. Тому більш докладні дані можуть бути одержані оцінювачем за письмовим запитом безпосередньо до банку у ході співбесіди. Склад необхідного інформаційного забезпечення фінансової інформації залежить від конкретного об'єкту оцінки, стратегії і методології оцінювача, а також стадії відбору аналогів.

На нашу думку, окрім внутрішньої фінансової інформації, оцінювач має звернути свою увагу і оцінити якість менеджменту. Інформація щодо якості менеджменту визначається на основі непрямих даних, таких як якість звітної інформації, віковий склад, рівень освіти, досвіду, зарплати управлінського персоналу, а також місце компанії на ринку.

Тому, особливістю інформаційного забезпечення оцінки вартості банку в межах даного підходу є те, що в його межах оцінювання бізнесу має суб'єктивний характер.

Суб'єктивний характер оцінки в межах даного підходу проявляється і при відповідальності оцінювача щодо установки мультиплікатора, який визначає в подальшому обґрунтованість розрахованої вартості банку. Через це можна визначити *проблему вибору мультиплікатора* ще однією проблемою інформаційного забезпечення в межах даного підходу. Зарубіжні автори для уникнення проблеми із інформаційним забезпеченням щодо визначення мультиплікатору вважають доцільним розподілити всі банки на відповідні кластери і для кожного кластеру вже визначати властиві йому специфічні мультиплікатори [3; 79].

Звернемо тепер нашу увагу на такому важливому моменті інформаційного забезпечення оцінки вартості банку за порівняльним підходом, як адаптація інформації про банк-аналог до умов функціонування досліджуваного банку. Цей процес полягає у наступному:

1. Перш за все слід зосередити увагу на з'ясуванні інформації, яка забезпечить дотримання правил спільності оцінюваного банку та банків-аналогів до певного сегменту банківського сектору. Якщо банк не має визначеної спрямованості на той чи інший вид діяльності, то слід проаналізувати необхідну інформацію щодо універсальності з позиції диверсифікації клієнтури. Формується список аналогів, які за проаналізованими критеріями можна виключити із набору відібраних банків, акції яких котируються на організованому ринку цінних паперів.

2. У відібраних банках-аналогах на долю профільної діяльності має приходиться не менше 2/3

загального доходу банку. Якщо в деяких відібраних банках дана доля менше, то їх теж виключають із наступних вимірів вартості оцінюваного бізнесу. Це означає, що банки слід об'єднати в певні групи, для кожного з яких характерний вид діяльності. Вважається за доцільне виділяти як окремий кластер групи «універсальні банки», де загальний дохід приблизно однаково розподіляється за різними видами діяльності. В окремих країнах вже існує розбивка за даним критерієм банків на кластери. Так, в Росії в монографії А.Е. Івантера наведена розбивка банків, яка в достатній мірі відповідає цілям оцінки на основі порівняльного підходу [1; 66].

3. При розрахунках слід виключити дані про котирування банків, які залучені в будь-які судові процеси. Вартість таких акцій стрімко падає. Використання такої інформації може призвести до помилкових результатів, що будуть застосовані для оцінки банку.

4. Треба виключити із інформаційного забезпечення і інформацію по банкам, які є потенційними учасниками реалізації угод щодо злиття та поглинання. Як правило, акції подібних банків зростають у ціні, і використання такої, взагалі нехарактерної інформації може призвести до неправильних висновків щодо об'єкта оцінки. Слід відмітити, що подібна інформація може використовуватися при оцінці методом угод, але не методом аналогів.

5. Неможна використовувати інформацію про банки, які мають складний фінансовий стан, тим паче якщо знаходяться в передбанкрутному стані. Подібна інформація може швидко розповсюдитися і вартість їх акцій відразу впаде.

6. Можна рекомендувати використовувати дані рейтингових агентств (Standard&Poor's, FitchRatings, Moody'sInvestorsService) для аналізу інформації щодо поділу банків на групи за їх надійністю (стійкістю) відповідно до міжнародних рейтингів.

7. Важливим моментом є ідентифікація галузевої та регіональної диверсифікації банківської мережі аналогів та оцінюваного бізнесу.

Висновок та перспективи використання результатів дослідження

Таким чином, інформаційне забезпечення в межах порівняльного підходу має певні особливості у порівнянні з іншими підходами. До них можна віднести необхідність розвитку окремих сегментів фінансового ринку, зокрема фондового, наявність подібних аналогів, суб'єктивний характер підбору інформації для розрахунку цінового мультиплікатора та оцінки якості менеджменту.

Список використаної літератури:

1. Івантер А., Коротецкий Ю. Затратный банковский шопинг // Эксперт. – 2006. - № 34 (528).
2. Оценка бизнеса: Учебник / Под ред. Грязновой А. Г., Федотовой М. А. - 2-е изд., Перераб. И доп. – М.: Финансы и статистика, 2006. - 736 с. 2 экз.
3. Рутгайзер В.М., Будицкий А.Е. Оценка рыночной стоимости коммерческого банка. Методическиеразработки. – М.: Маросейка, 2007. – 224 с.

Стаття надійшла до редакції _____ (дата)

Рецензент: доктор економічних наук, професор О.М. Костюк

Информационное обеспечение оценки стоимости банка по методу компании-аналога в пределах сравнительного подхода
Ющенко А.А., Рекуненко І.І.

Работа посвящена анализу информационного обеспечения в пределах сравнительного подхода к оценке стоимости банка по методу компании-аналога. Информационное обеспечение метода компании-аналога основывается на таких аспектах: источник информации; достоверность источников используемой информации и ее репрезентативность; наличие информации, необходимой для оценки. Данный подход предусматривает наличие информации двух видов: рыночной и финансовой. Информационное обеспечение анализируемого метода отличается также характерным ему субъективным подходом оценщика. Это, прежде всего, определяется тем, что именно оценщик принимает решение, какие именно мультипликаторы будут им использоваться для сопоставления стоимости объектов оценки. Очень часто именно мультипликаторы и повлияют на конечный результат оценки.

Ключевые слова: *информационное обеспечение, стоимость банка, компания-аналог, рыночная информация, финансовая информация, мультипликатор, адаптация информации.*

Information background of bank evaluation by peer companies method within comparative approach

Yushchenko A., Rekunenko I.

“Ukrainian academy of banking of NBU

The work is describing the analyses of the informational background in the frames of the comparative approach by means of peer companies approach. The information background of the peer company's method is based on 3 issues, namely: source of information; sources veracity and representativeness of required information; existence of needed information. The approach determines the availability of two kind of information: market information and financial one. The information background of the comparative method is influenced by individual approach of the appraiser, as the last is selecting the multipliers for analyses. The multipliers are usually the determiners of the final result of the valuation.

Key words: *informational background, bank value, the peer company, market information, financial information, multiplier, information adapting.*